

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind II 1842-49

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 97. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibfr02-shoot-idm140151022252816.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

Jeg, for ikke at tale om Hertz, blev bedrøvet over, at fru Nielsen frasagde sig rollen. [At vi alle påvirkes af vore omgivelser er naturligt, men trist er det, når den højere stillede lader sig påvirke af den i moralsk henseende lavere stilledes luner og intriger. Naturligvis har Nielsen gjort sin kone klog på, at Marthas rolle var altfor underordnet for hende, især da jeg havde hovedrollen. At dette nu ikke kunne være det sande motiv, derom kunne man ikke tvivle, når man ved sommerforestillingerne havde set fru Nielsen endogså udføre moderens lille i alle henseender ubetydelige rolle i »Pigen i Lyon«.] Hvad Hertz har tænkt sig ved Marthas rolle, er ved fru Nielsens vægning ved at spille den aldrig kommet til sin ret. Rollen gik over i andre hænder, og om den end ikke spilledes slet, blev dog præget af denne figur udslettet og vil sandsynligvis aldrig nogensinde komme til live igen; thi så forunderligt det end kan synes, så er det dog vist, at har en rolle ved de første forestillinger 98 af et nyt arbejde antaget et forkert præg, da fortsættes i reglen denne fejle opfattelse, om også rollen går fra hånd til hånd, thi da geniet i kunsten altid hører til sjældenhederne - og kun et sådant læser og opfatter et digterværk friskt og selvstændigt - så vandrer en fejlagtig som en rigtig opfattelse fra den ene til den anden. Dette er, hvad man kalder traditionen ved et teater; at bryde den er kun få givet. Havde fru Nielsen beholdt rollen, ville den have fået præget af en ældre, ædel, fint dannet kvinde, hvis væsen indgød tillid, og således må man dog virkelig tænke sig den kvinde, til hvem kong René overlod sin blinde datters optugtelse og pleje, i legemlig som i åndelig henseende, og ikke som en tarvelig, skikkelig bondekone, et fejlgreb, der trak Rosenkilde med ind i opfattelsen, så han, den gamle, betroede Bertrand, nu stod som en tjener og ikke som mand til den hustru, hvem barnet var betroet. Disse to mennesker var Jolanthes eneste daglige selskab; thi hendes fader kommer jo kun af og til. Hvor er det nu muligt at tro, at Jolanthe, denne unge, digteriske natur, ville kunne føle sig tilfreds ved så tarvelig en omgang? For Martha udtaler hun sine skønne tanker og følelser, som vi hører i scenen, da Tristans besøg har sat hendes sjæl i en svingning af begejstring, som man kun udtaler til den, af hvem man er vis på at blive forstået. Billedet blev ved den nye af nødvendigheden fremtvungne besætning forrykket; - men hvem så det, hvem følte det? Måske kun én foruden digteren og mig selv, og denne ene var netop fru Nielsen; thi da stykket var gået over scenen, sagde jeg en aften til hende, da hun havde været i teatret: »Ser De ikke, hvilken uret De har gjort! Er denne Martha en underordnet rolle, og er det ligegyldigt, hvem den udføres af? Var det en fornærmelse at byde Dem den? Ville De ikke ved Deres hele personlighed have kunnet påtrykke den et præg, give den en interesse, som De og stykket havde haft ære af?« - »Det kan nok være,« svarede hun, »at du har ret, og at jeg har været for overilet i at frasige mig den; ved at se stykket i aften har jeg fået et andet indtryk af dens betydning for det hele.« Ak, det hele! Det er kunstens og kunstnerens forbandelse, at kun så få har kærlighed til, indsigt i, dom over et hele!